

KKTC
YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
FEN – EDEBİYAT FAKÜLTESİ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI BÖLÜMÜ

**SİNEKLİ BAKKAL'DAKİ
MADDİ UNSURLAR**

MEZUNİYET ÇALIŞMASI

HALE BORAT
950454
4B

HAZİRAN 1999
LEFKOŞA /KIBRIS

KKTC
YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
FEN EDEBİYAT FAKÜLTESİ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYAT BÖLÜMÜ

SİNEKLİ BAKKAL'DAKİ MADDİ UNSURLAR

**EŞYA
KILIK KIYAFET
YİYECEK İÇECEK**

HALE BORAT

TEZİN DANIŞMANI : Doc. Dr. Bülent Yorulmaz

**HAZİRAN 1999
LEFKOŞA / KIBRIS**

HALİDE EDİB ADIVAR

**SİNEKLİ BAKKAL
(ROMAN)**

ÖNSÖZ

Bu mezuniyet çalışması, Yakın Doğu Üniversitesi, Fen ve Edebiyat Fakültesi , Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Yeni Türk Edebiyatı kapsamı dahilinde yapılmıştır.

Çalışmamda, Halide Edip Adıvar'ın " Sinekli Bakkal" romanındaki maddi unsurları ele alarak, inceledim.

Halide Edip'in, bu romanında, toplam 193 adet maddi unsur bulunmuştur. Bu unsurlar içerisinde yer alan eşyalar kısmında, 102 kelime saptanarak, anlamlarının eskidiği ve bugün izaha muhtaç oldukları düşünülenler, ayrıca açıklanmıştır. Kılık ve kıyafet kısmında, 57 kelime tespit edilmiş, aynı biçimde açıklanması gerekenler, izah edilmiştir. Yiyecek - içecek kısmında da bulunan kelime sayısı 34 adet olup, sekizi açıklanmaya değer görülmüştür.

Elinizdeki çalışmayı üretirken ülkemizde diğer pek çok alanda da ortaya çıkan kaynak eksikliği sorunu ile uğraşmak zorunda kaldığımı belirtmem, belki bizden sonraki kuşaklara yarar sağlayabilir düşüncesindeyim. Üniversitemiz kaynakları olmasaydı, çalışmamın tatminkar olması, düşünülemezdi.

Mezuniyet çalışmamda; eleştirileri ve yardımlarıyla bana yol gösteren Bölüm Başkanı, değerli hocam Sayın Doç. Dr. Bülent Yorulmaz başta olmak üzere, bütün hocalarımla birlikte, bu çalışmamın sonuçlandırılması aşamasında yardımlarını esirgemeyen yazar Dr. Nazım Beratlı'ya teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ

İçindekiler:

Giriş

Yazarın Hayatı.....	1
Eserleri.....	6
Sinekli Bakkal'ın Özeti.....	8
Sinekli Bakkal'daki Maddi Unsurlar:	
Eşya.....	10
Kılık – Kıyafet.....	15
Yiyecek – İçecek.....	19
İndex.....	21
Kaynakça.....	27

GİRİŞ

Sinekli Bakkal en çok okunan Türk romanlarının, başında gelir. İlk baskısının yapıldığı 1935 ile 1978 arasındaki 43 yılda, 33 baskı yapmıştır.

Roman, realist bir eserdir. Duygu ve hayal ürünlerinden ziyade, gözlem ve araştırma unsurlarının ön plana çıktığı Sinekli Bakkal'da, yazarın en ince ayrıntılarına kadar bildiği Sultan Abdülhamit devri İstanbulu'nun, gerçekçi bir biçimde ifade edildiği görülür. Yazar, olayların kökenindeki toplumsal nedenleri öne çıkarıp, kendi deneyimleri ile harmanlayarak, romanın ana çatısını kurmuştur. Sinekli Bakkal aynı zamanda, bir töre romanıdır da... II.Abdülhamit dönemi İstanbul yaşamının, tipleri, sosyal sınıfları, konak ve eğlence hayatı, gelenek ve göreneklerin süzgecinden geçerek, romandaki yerlerini almışlardır. Halide Edip'in bu eseri, bunların yanında, ayrıca bir sosyal romandır. Tarihi olaylar, asıllarına uygun bir biçimde, roman kahramanları üzerinde, etkili olurlar. Yazar seçtiği her sınıftan kahramanları etrafında oluşturduğu sanatsal kurgu ile bir devrin tümünü anlatmayı, başarır.

Çalışmamızda, maddi unsurların incelenmesine geçmeden önce yazarın yaşamı, sanatçı kişiliği ve eserleri ile ilgili kısa bir bilgi vermeyi; romanımızın da bir özetini aktarmayı, gerekli gördüm.

Halide Edib Adıvar

Hayatı:

1882 yılında İstanbul'da doğan Halide Edib Adıvar'ın eserlerinde görülen Doğu-Batı meselesine ait unsurlar, onun hayatında da bizzat yaşanmıştır. Halide Edib yazdığı iki ciltlik hatıratında bunları uzun uzadıya anlattığı gibi, çeşitli makalelerinde de ferdi tecrübelerinden bahseder. Hatıratının ilk cildi hayatının son yıllarında Türkçe olarak da yayınlanan bu hatıratın İngilizcesi ile Türkçesi arasında bir hayli fark vardır. Halide Edib, Osmanlı imparatorluğunun yıkılma yılları içinde dünyaya gelmiş ve ilk çocukluk yıllarını da bu hava içinde geçirmiştir. Ancak fiilen sosyal hayata atılana kadar da çok kalabalık bir aile çevresi içinde yaşamış, imparatorluktaki çöküntünün fertlere akseden aksaklıklarını müşahade etmiştir. Çok küçük yaşta annesini kaybeden Halide Edib, babasının arka arkaya birkaç kadınla birden evlenmesi dolayısıyla hem babasının hem de anneannesinin evinde yaşamak zorunda kalmıştır. Onun, eski yaşayışının bilhassa poligami cephesine çok şiddetle cephe alması, küçük yaşta, aile içinde perişan olan kadınları görmüş olmasıyla yakından ilgilidir.

Anneannesinin evi tam bir müslüman - Osmanlı evidir. Güzel ve temizdir. Odada beyaz örtülü bir divan, bahçede mor salkımlar vardır. Bu huzur veren sağlam, mert Türk kadınının yarttığı ev, Halide Edib'in eserlerinde ideal Türk müslüman evinin dekoru olarak geçecektir. Halide Edib'in taparcasına bağlı olduğu büyükbabası karısına hayrandır. Anadolu'dan, Kemah'tan gelmiş, Sultan Reşat'ın kahveci başlığına kadar yükselmiştir.

Halide Edib'in eserlerindeki olgun, saygıya değer yaşlı Türk - Müslüman kadın nasıl büyükannesinden gelirse, yaşlı müsbet, dürüst ve saygı değer Türk erkeğinin de aslını Kemahlı büyükbaba teşkil eder. Halide Edib'in bilhassa Cumhuriyet'ten sonraki eserlerinde Kemahlı Türk erkeklerinden saygıyla bahsedilir. Bu tiplerin en canlısı Zeyno'nun oğlu'ndaki Şabandır.

Halide Edib'in ikinci evi, babasının, evlendikten sonra oturduğu İhlamur'daki evidir. Bu semtte daha çok Ermeni ve Rum ekalliyet yaşar. Halide Edib orada Müslüman halkın ve büyükannesinin yaşadığı tepenin öte tarafını seyretmekten hoşlanır.

İngilizlere ve İngiliz terbiyesine hayran olan Edib Bey kızının giyimi ve beslenmesinde de İngiliz terbiyesini örnek almıştır. İngilizlerin

büyükülüğünün sırrını, terbiye sistemlerinde bulur. Bu fikri sonraki yıllarda Halide Edib de payalaşacaktır. Raik'in annesi, Talim ve terbiye. Edib Bey ilk çocuğunu kitaplardan öğrendiği İngiliz usulünde yetiştirmeğe kararlıdır. Kızının elbiseleri, iç çamaşırları, ayakkabı, çorap hattâ mendilleriyle bize bizzat meşgul olur. Fakat başka çocukardan farklı olma, küçük kıza ızdırap verir; zira o, kıyafetleriyle dikkati çekmektedir. Başka çocukların giydikleri renkli, ipekli, kurdeleli elbiseleri, taktıkları incik boncuğu kıskanır. Nitekim giyimini kendi başına seçtiği ilk gençlik yıllarında daima canlı renkleri tercih ettiği ve çok şık giyindiği anlaşılmaktadır.

Babası onu, bir Rum tarafından idare edilen Anaokulu'na verir. Burada Halide Edib tek başına kalır, zira okulundaki tek müslüman çocuk kendisidir. Halide Edib altı yaşındayken okumayı öğrenmek ister ve Amin olayıyla okula başlar. İlk defa bu tören dolayısıyla şampanya rengi bir elbise giyer.

Manasını anlamadan da olsa Kuran okumasını öğrenir ve dildeki musikiyle büyülenir. Kurandan sonra, Afrika seyahatnamesi'ni ve Sergüzeşt - 1 mevut adlı korkunç tasvirlerle dolu bir kitabı okur ve uzun yıllar bu kitabın kâbusunu yaşar. Çevresindekilerden bol bol hikâyeler dinlemektedir. Kafkasyalı Fikriyar'ın hikâyeleri, kızkardeşi Nilüfer'in Kürt dadısının renkli ve canlı kıyafeti, söylediği türküler muhayyilesi'ni besler.

Dayısının ve büyükbabasının ölümünden sonra Halide Edib anneannesiyle birlikte Selimiye'ye yerleşir. Bu semt de güzel ve geniş manzarasıyla eski bir Türk semtidir. Uzak akrabaları Süleyman Ağa ve Ahmet Ağa anlattıkları hikâyelerle çocukta folklor ve halk edebiyatı sevgisini başlatırlar. Ahmet Ağa ile Battal Gazi ve Ebu Müslim - 1 Hurasani hikâyelerini okurlar ve bu hikâyeler Halide Edip'in muhayyilesinde büyük izler bırakır. Ahmet Ağa İngilizce kitaplarda gördüğü resimlerin günah olduğunu söyler, babasının hanımlarından biri İncil'i görünce dehşete düşer "fark etmeden Hristiyan olacaksın" der. Ancak kafasında önceden Battal Gazi ve halk hikâyelerinin hazırlığı bulunan Halide Edib bunları bir çeşit masal gibi okur.

Halide edib bir süre koleji bırakmak zorunda kalır. O bunu, Abdülhamid'in, liberal fikirleri öğrenirler korkusuyla Türklerin çocuklarını yabancı okullara göndermelerini" istemesine bağlar.

Tahsil devresinini babasının evinde geçirir ve koleje gidemediği günlerde evde özel dersler alır.

İngilizceyi İngiliz mürebbiyelerden, müziği ise bir İtalyan sahne sanatkarından öğrenir. 1889'da tekrar Kolej hayatı başlar. Evde seçkin özel öğretmenlerden de ders görmektedir. Rıza Tevfik Türkçe edebiyat ve Fransızca öğretir. Herbest Spencer'in hayranı olan Rıza Tevfik , Doğu

mistik felsefe, sanat ve şiirini de anlatır. Bunlar öğrencisinin ilgisini çeker. Halide Edib'in önüne yepyeni bir yol açan Rıza Tevfik'in düşünce ve sanatı olur.

Kolejin Halide Edib'i kendi milli meseleleri üzerinde düşünmeğe sevkettiği de bir vakiadır. Halide Edib, çeşitli makalelerinde bu tesirleri anlatır.

Koleje, Salih Zeki gibi müsbet matematikçiler ve rahip Pere Hyacinthe, Swami Viviconanda adlı bir Brehmen gibi çeşitli kimseler gelir. Bu Brehmen, Halide Edib'i ilk defa Asya'nın mistik cazibesıyla karşılaştırır. Daha ziyade mistik temayüllerle beslenen ruhu, Salih Zeki'nin özel dersleriyle müsbet bir dengeye ulaştır.

Çocukluk ve tahsil yıllarında, böylece çok zengin tesirlerle beslenen Halide Edib, Koleji bitirir bitirmez, 1901 de Salih Zeki ile evlenince yeni bir çalışma dönemine girer.

1902'de geçirdiği sürmenaj da Halide Edib'in eserleri bakımından önemlidir. Ölümü beklediği en yakınlarını bile yabancı gördüğü, hiçbir şeyden zevk almadığı uyuyamadığı ve değer duygusunu kaybettiği bu devresi, romanlarının hemen hemen hepsine girmiştir. Hayula, Handan, Son Eseri, Yeni Turan, Mevud Hüküm, Kalb Ağrısı'nda hastalık ön planda görülür.

İlk oğlunun doğumu bir kurtarıcı gibi imdadına yetişir. Bu doğumla o, fazla entellektüel olmaktan kurtularak, her kadının paylaştığı asil basit bir duygunun güzelliğini idrak eder.

1905'te ikinci oğlu Hasan Hikmetullah Togo doğar. İlk oğluna, gördüğü bir rüya üzerine Ayetullah adını veren Halide Edib, ikincisine de büyük Japon generali Togo'nun adını kor.

31 Mart olayından sonra Halide Edib'de bir değişme başlar. Yazı faaliyetine devam etmekle beraber siyasî mahiyetteki makalelerin yerini mensur şiirler, hikâyeler veya edebiyata dair yazılar alır. En büyük meşgalesi tahsil ve terbiyedir. 1910 Halide Edib'in evlilik hayatında da bir dönüm noktası olur. Salih Zeki'nin geçici gönül maceralarını ve kaprislerini bildiği için bir süre Yanya'ya babasının yanına gider, dönüşünde Salih Zeki'yi evlenmiş bulur. Bu hadise 9 yıllık evliliğinin sonudur. Tahsil ve terbiye ile meşgul olması dolayısıyla maarif nazır'ı Said Bey Halide Edib'e öğretmenlik teklif eder. Türk okullarını bitirmiş, Amerikan Kolejin'de bir süre öğretmenlik yapmış olan Nakiye Hanım Darülmuallimat'a müdür olur, Halide Edib de hocalarla konuştuktan sonra okul hakkında bir rapor hazırlar.

1910 - 1912 yılları Halide Edib'in Türkçülerle temasa geçtiği devirdir.

Halide Edib Combridge Terrace'da bir daire tutar orada bir müddet çalışır, Yeni Turan'ı yazar.

1912 de neşrettiği Handan ve Yeni Turan romanlarıyla kendisini bir romancı olarak kabul ettirir.

1896 'da kadınlar tarafından kurulan ilk yardım derneği Cemiyet-i İmdadiye'den sonra 1909'da kurulan Teali-yi Nisvan cemiyeti bizdeki ilk kadın cemiyetidir. Halide Edip, maarif nazırı Şükrü Bey ile eğitim meselelerinde anlaşamamaktadır, istifa ederse de Talat Bey'in ricasıyla vazgeçer, ama üç ay sonra kesin olarak ayrılır. Şükrü Bey kalite yerine sayıya önem verdiği için bu anlaşmazlık ortaya çıkmıştır.

Nakiye Hanım'ın öğrencileri için Kenan Çobanları adlı bir piyes yazar.

Halide Edib iki defa evlenmiştir. İkincisi (1917) de evlendiği tanınmış fikir, ilim ve siyaset adamı Abdülhak Adnan Adıvar'dır.

1909'daki ilk Mısır ve İngiltere seyahatinden (1910'da) yurda dönünce Kız Öğretmen okulunda ve Kız Liselerinde öğretmenlik (bir ara müfettişlik) yapmıştır.

I. Dünya Harbi yıllarında halk için çalışmalarıyla dikkati çeken Halide Edib, Cemal Paşa'nın davetiyle Suriye'ye gidip Beyrut ve Şam'da modern, yatılı Türk okulları açmıştır.

1918 - 1919 yıllarında, ilk Türk kadın profesörümüz olarak İstanbul Darülfünun'da Batı edebiyatı okuttu. Mütareke ve Kurtuluş savaşı günleri ömrünün en dolgun en kargaşalı aynı zamanda öncülük ve kahramanlıkları oldu. İzmir'in yunanlılarca işgali üzerine yapılan fatih ve Sultan Ahmet mitinglerindeki unutulmaz nutukları ile İstanbul halkını coşturdu. Birçok gencin İstiklâl savaşına gönüllü katılmasını sağladı. Davranışlarıyla İngilizlerin öfkesini kabarttığı için onların emrindeki Divan - i Harbin kararı ile (Mustafa Kemal, Rauf Bey, Adnan Adıvar gibi o da) idama mahkum edildi. Eşiyle birlikte Anadoluya kaçtı.

Sakarya ve Dumlupınar meydan muharebelerinde bulundu. Cephelerde tercümanlık, cephe gerilerinde asker ailelerine mektuplar yazarak, orduya cephane taşıyan kadınlara dost ve arkadaş olarak hizmet etti. Asker arasında Halide onbaşı diye anıldı. "Türk'ün Ateşle İmtihanı"dediği o seçkin zamanda yerli yabancı basında çıkan yazıları ile Türklüğün haklı davasını dünyaya anlatmaya çalıştı.

1924'te devrin büyükleriyle aralarında beliren siyasi kırılganlıklar üzerine Adnan Bey'le birlikte yurttan ayrılıp dört yıl İngiltere'de, on yıl Paris'te oturdu. Paris'in Sorbon, İngiltere'nin Combridge ve Oxford Üniversitelerinde konferansçı profosör ünvanıyla çalıştıktan başka, Amerikan ve Hindistan Üniversitelerinde "konuk profösör" olarak bulundu.

“yuvarlak masalara başkanlık ve konferansları açmak” üzere Amerika’ya davet edilen ilk dünya kadın profösörü olduğu için büyük ilgi topladı. “Türk laisizmi ve Doğu Batı ilişkileri” hakkında Amerika ve Hint İslâm Üniversitelerinde verdiği konferanslar zamanın ilmî hadiseleri sayıldı.

1939’da yurda dönerek İstanbul Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı profösörü, 1950 – 1954 döneminde ise İzmir milletvekili oldu. 1955’te değerli eşi Adnan Adıvar’ı kaybeden Halide Edib, bir süre tekrar profösörlükten sonra yalnızlık köşesine çekildi. Ömrünün son yıllarını yine de birçok eserler yazarak bitirdi.

9 Ocak 1964’te vefat eden Halide Edib, Merkez Efendi Mezarlığına gömülmüştür.

ESERLERİ

Halide Edib asıl ününü romancılığıyla yapmış olmakla beraber tiyatro, hikâye fikir eserleri, sohbet, makale türlerinde de kitap ve yazılarıyla tanınmıştır.

Romanları:

Heyulâ

Raik'in Annesi

Seyyiye Talip

Handan

Yeni Turan

Son Eseri

Mevut Hüküm

Ateşten Gömlek

Kalb Ağrısı

Vurun Kahpeye

Zeyno'nun Oğlu

Sinekli Bakkal

Yol palas Cinayeti

Tatarcık

Sonsuz Panayır

Döner Ayna

Âkile Hanım Sokağı

Kerim ustanın Oğlu

Sevda Sokağı Komedyası

Çaresaz

Hayat Parçaları

Tiyatroları:

Kenan Çobanları:

Maske ve Ruh:

Hikayeleri:

Harap Mobetler

Dağa Çıkan Kurt

Kubbede Kalan Hoş Sada

İzmir'den Bursa'ya

Hatıraları:

Mor Salkımlı Ev

Türk'ün Ateşle İmtihanı

Fikir Eserleri:

İngiliz Edebiyatı Tarihi

Hindistan'ın İç Yüzü

Türkiye'de Şark – Garp ve Amerikan Tesirleri

Dr. Abdülhak Adnan Adıvar

Sinekli Bakkal

Halide Edib'in en ünlü romanı sayılan Sinekli Bakkal geniş kişili kadrosu ile II. Abdülhamit döneminin bir değerlendirmesi olarak görülebilir. Enginün'ün bu romanda Halide Edib'in "ferdiyetten topluma geçtiği (ni) arkada kalmış yakın maziye ve onun değerlerine karşı anlayışlı bir müzahara ile baktığı (nı), mazinin bugün için kaybolmuş bazı değerlerine karşı bir çeşit hasreti de ihtiva ettiği (ni)," vurgulamaktadır.

Cevdet Kudret ise romanda II. Abdülhamit devri Türkiye'sinin toplumsal durumu ele alınmıştır. Dedikoducu mahalle kadınlarından külhanbeyilerinden, karagözcü'sünden yobaz imamdan Abdülhamit'in zaptiye nazırına kadar her kattan insan gelenekleri görenekleri birbirleriyle olan ilişkileriyle işlenmiş ayrıca Karagöz ve Ortaoyunu'nun estetik ve toplumsal değeri, Doğu ve Batı sanat ve felsefesinin nitelikleri " Genç Türklerin düşünce ve davranışları üzerinde durulmuş bu arada Abdülhamit devrinin işkenceleri sürgünleri, cuma selamlıkları saray, halkının yaşayışları ayrıntılı olarak gösterilmiştir" diye yazmaktadır.

Görüldüğü gibi bir dönemi kuşatmayı öngören bir romandır Sinekli Bakkal. Orhan Burian'ın "yabancı bir okur kitlesi düşünülerek yazılmış" olduğunu belirttiği (romanın önce İngilizce yazıldığını ve Londra'da basıldığını unutmamak gerekir.) ve çok tartışılan bir roman olan Sinekli Bakkal'ın konusu özetle şöyledir:

Abdülhamit devrinde, Sinekli Bakkal mahallesinin imamının kızı Emine aynı mahallede bakkalık eden ve ortaoyununda "Zenne" rolüne çıktığı için "Kız Tevfik" diye çağrılan Tevfik'le evlenir. Kızlarına Rabia adını verirler. Ancak çok bağınaz olan Emine kocasıyla anlaşamayarak baba evine döner. Tevfik ünlü bir sanatçı olur ve bir oyunda karısının taklidini yaptığı için sürgüne gönderilir. Emine'nin imam babası Rabia'yı da din eğitimiyle yatıştırır ve hafız yapar. Aynı mahallede oturan Abdülhamit'in Zaptiye Nazırı Selim Paşa ile karısı Sabiha Hanım Rabia'yı korumaktadırlar. Sesi çok güzel olan kıza konağa gelip giden Vehbi Dede alaturka musiki dersi verir. Paşa'nın oğluna piyano dersi veren İtalyan piyanist Peregrini de Rabia'nın sesine hayran olmuştur. Çok ünlü Rabia kuran ve Mevlût okumak üzere cami cami dolaşmaktadır. Günün birinde kız Tevfik sürgünden döner, dükkânını yeniden açar. Rabia da dedesinden ayrılarak babasıyla oturmaya başlar. Vehbi Dede ile Peregrini Tevfik'in evine gidip gelmeye ve derin sohbetlere girişmektedirler. Rabia, Kuran ve Mevlût'u öylesine ustaca yorumlayarak okumaktadır. Bu arada Abdülhamit'e karşı olan muhalefet odakları faaliyetlerini genişletmişlerdir. Selim Paşa'nın oğlu

Hilmi de bunların içindedir. Kız Tevfik bir gün Hilmi'nin isteği üzerine kadın kılığına girerek Jön Türkler'in Avrupa'dan gönderdikleri gazeteleri postaneden alırken yakalanır. Hilmi ve Tevfik Şam'a sürölürler. Yalnız kalan Rabia bakkalık ve hafızlık'la geçinmektedir.

Rabia'ya aşık olan Peregrini ölen annesinden kalan parayı alarak İstanbul'a yerleşir, müslüman olup Osman adını alarak Rabia ile evlenir bir oğulları olur. 1908'de meşrutiyet ilân edilince Tevfik de sürgünden döner ve roman mutlu son'la kapanır.

YÖNTEM :

Sinekli Bakkal romanı incelenmiş ve romandaki maddi unsurlar tespit edilerek, bunlardan izahı gerekli görülenler ayrıca açıklanılmışlardır. Daha sonra hazırlanan bir index bölümünde, bunların kitapta hangi sayfalarda yer aldıkları, ayrıca ortaya konulmuştur.

Bu çalışma sonucunda elde ettiğimiz tablo, aşağıdadır.

Eşya

A

Abajur

Avize

Ayna

B

Bakraç : Genellikle bakırdan yapılan kulplu küçük kova.

Bataniye

Beyaz Perde

Bıçak

Bilezik

C

Cüzdan

Ç

Çan

Çanta

Çatal

Çay Fincanı

D

Darbuka : Türk musikisinde bir usul vurma aleti.

Dolap

Düdük

Dümbelek : Kase biçiminde ağzı deriyle kapalı davula benzer küçük çalgı

E

Elmas

Endam Aynası: Boy aynası

F

Farbala : Elbise, perde veya benzeri örtülerin kenarına dikilen pilili veya büzgülü kumaş bandı volan, fırfır.

Fener: Camdan bir muhafaza içinde mum v.s. yakılarak ışık sağlayan eskibir aydınlatma aracı

Fincan

G

Gerdanlık

Gülebdan : Gülsuyu serpmek için kullanılan dibi geniş, ağzı dar, cam veya metal kap, gülsuyu kabı (çini, gümüş altın ve başka madenlerden yapılırdı. Mevlit törenlerinde gülabdanla bohurdan bir takım olurdu.)

Gümüş Ayna

Gümüş Hançer

Gümüş Sahan

Gümüş Şamdan: Mum yerleştirmeye yarayan, eski evlerin bir süs eşyası

H

Halı

Hançer

Hasır : Kurumuş bitki saplarından, saz gövdelerinden veya rafyadan örülmüş, genellikle taban döşemesi bazen duvar ve taban kaplaması olarak kullanılan bir cins ot kilim

Hasır İskemle

Havlu

İ

İngiliz Saatleri

İskemle

K

Kağıt Fener

: Kağıttan yapılmış bir tür fanus içinde mum yakılarak renkli ışık sağlayan eski bir süsleme aracı

Kalem

Kalemtraş

Kandil

: Yağa sarkıtılmış bir fitilin yakılmasıyla ışık sağlayan bir aydınlatma aracı

Kanun

Dikdörtgen biçiminde bir köşesi kesik yassı bir sandık üzerine gerilmiş Tellerden meydana gelen çalgı.

Karyola

Kaşağı

Kese :

Cepte taşınan ve içine para, tütün v.b. şeyler koymak için kullanılan kumaş veya örgü küçük torba.

Kibrit

Kitap Ciltleri

Konsol :

Üzerinde mermer tabla ve ayna bulunan, duvara dayalı kullanılan çekmeceli, yüksek dolap

Koltuk

Kova

Köşelik

Kurşun Kalem

Küfe

Küpe

L

Lamba

M

Mangal

Masa

Maşrapa

Mercan küpe

Minder

Mum

Muşamba

N

Ney :

Kamıştan yapılan bir çeşit nefesli saz.

P

Patiska Örtü

Pastika Perde

Peştemal

Petrol lambası

Piyano

Piyano İskemlesi

Pösteği :

Koyun veya keçi postu.

R

Raf

Rahle :

Üzerinde kitap okunan veya yazı yazılan, bazıları açılır kapanır alçak, küçük masa.

S

Sabun Kesesi

Sahan

Sandalye

Saz :

Her türlü musiki aletinin genel adı. Türk halk musikisinde kullanılan bağlama cura v.b. telli çalgıların tümüne verilen ad.

Seccade :

Genellikle üstünde namaz kılmaya yarayan küçük halı, kilim veya kumaş

yaygı, namazlık.

Sedir :

Üstüne minder ve şilte döşenen ve dayanmak için yastıklar konulan kerevet.

Sigara İskemlesi

Sigara Tabakası:

Hazır sigaranın bulunmadığı dönemde .önceden elde sarılarak içime hazırlanan sigaraların içinde muhafaza edildiği,cepte taşınabilir,genellikle parlak metalden eşya.

Sineklik

Sini

Soba

Ş

Şilte :

Üzerinde oturmak veya yatmak için kullanılan ve içi yün, pamuk, tüy v.b. maddeyle doldurulmuş döşek

T

Tabak

Tabla

Tef :

Zilli bir kaşnağa geçirilmiş kursak zarından oluşan çalgı

Tepsi

Tesbih

Testi

Tulumba :

Sıvıları bir taraftan çekip diğer taraftan vermeğe veya bulunduğu düzeyden alıp yükseğe çıkarmağa yarayan aygıt.

U

Ut :

Kısa, kalın saplı altı çift telli ve iri karınlı doğu musikisi aleti.

Y

Yastık

Yatak

Yelpaze:

Serinlemek için kullanılan bir eşya

Yorgan

Yüzük

Z

Zerzevat sepeti:

Sebze taşınılan sepet

Zillimaşa :

Maşa biçiminde iki ana yoldan meydana gelmiş bir türk halk çalgısı

Zurna:

Bir çalgı

Zümrüt:

Yeşil renkli kıymetli bir taş

Zümrüt Küpe

Zümrüt Yüzük

Kılık -Kıyafet

A

Atkı

B

Basma Entari

Başörtü :

Kadınların Saçlarını kapamak için başlarına örtükleri işlemeli ve düz bez, eşarp.

Beyaz örtü

Bluz :

Kadınların etek veya pantolon üzerine giydikleri ince kumaştan astarsız giyecek

Boyunbağı :

Erkeklerin bazen kadınların boyunlarına kağladıkları belli biçimdeki kumaş, kravat.

C

Canfes :

İnce parlak üzerinde desen bulunmayan ama açıkli koyulu iki renkli gibi görünen tok ipekli kumaş.

Ceket

Cübbe :

Yenleri geniş, uzun ve bol bedenli düğmesiz elbise.

Ç

Çakşır :

İnce kumaştan yapılmış erkek şalvarı.

Çank :

Kenarları kıvrılıp iki ucu dikilerek yapılan ham deriden köylü pabucu.

Çarşaf

Çatko :

Başın çevresine alından geçilerek sarılan ve çember gibi dolanan bağ.

E

Eldiven

Entari

Esvap

Etek

F

Ferace :

Genellikle kadınların sokağa çıkarken giydikleri mantoya benzer elbise.

Fes

G

Gecelik

Gömlek

Gümüş Kemer

Gecelik Takkesi

H

Hamani :

Bütün vücudu örten, uzun, kolsuz elbise, pelerin.

Hırka

Hotoz :

Eskiden kadınların süs olarak başlarına taktıkları renkli başlık.

İ

İskarpın :

Topuklu ve konçsuz ayakkabı.

K

Kundura :

Ayağı örten ve dış etkilerden koruyan nesne.

Kuşak :

Kadın ve erkeklerin bellerine bağladığı her türlü ensiz dokuma veya örgü.

Krep :

"Krep İpliği" denilen çok bölümlü iplikle dokunan ve kendine has kıvrımlı bir görünüşü olan kumaş.

L

Lata :

Yakası ve kolları setre biçiminde uzun ulema cüppesi.

M

Mendil

Mintan :

Yakasız, uzun kollu erkek gömleği.

N

Namaz Bezi

Namaz Örtüsü

Ö

Önlük

P
Paltı

Pantolon

Peçe

Pelerin

Peşkir :

Genellikle pamuk ipliğinden dokunmuş, havlu.

Potin

S
Sank

Setre :

Düz yakalı ve önü ilikli çuhadan yapılmış ceket.

Ş
Şal

Şalvar

Şam Hırkası

Şapka

T

Takke :

İnce kumaştan ve çoğunlukla yarım küre biçiminde yapılan başlık

Takunya :

Tabanı tek parça tahtadan meydana gelen ve üstten bir kayış
parçasıyla
ayağa takılması sağlanan ayakkabı.

Terlik

Tülbent

Y

Yaşmak :

Kadınların ferace giydikleri vakit kullandıkları gözleri açık bırakan ince
yüz örtüsü.

Yazma Örtü

Yeldirme :

Eskiden kadınlar tarafından kırlarda gezinirken başörtüyle birlikte giyilerek çarşaf yerine kullanılan ince kumaştan yapılmış hafif giyecek.

Yelek

Yiyecek - İçecek

B

Balık

C

Çay

Çorba

Çörek Otu :

Bazı yiyeceklere çeşni vermek için ekilen siyah,susama benzer tohum.

D

Dolma

E

Ekmek

F

Fondan :

İçinde likör tatlı veya hoş kokulu bir madde bulunan şekerleme çeşidi.

G

Gölsuyu

H

Havyar :

Mersin balıklarının hafifçe tuzlanmış veya salamura edilmiş yumurtaları.

Helva

Horoz Şekerleri

I

İhlamur

K

Kahve

Karpuz

Kavun

Keçiboynuzu :

Akdeniz ülkelerinde yetişen ve kışın yapraklarını dökmeyen büyük ağaç.

Aynı ağacın badıç şeklindeki meyvesi.

Kuruyemiş

Kuzu Kızartması

Külbastı : Izgarada pişirilmiş kemiksiz ve daha çok belkemiği ucundan çıkarılmış et.

L

Limonata

N

Nargile :

Tömbeki adlı bir cins tütünün dumanının sudan geçilerek içilmesini sağlayan araç.

P

Peynir

Pilav

S

Sakoz

Sarmısak

Sarmısaklı Cacık

Soğan

Söğüş :

Haşlandıktan sonra sudan çıkarılarak soğuk yenen (et)

Sütlü Kahve

Ş

Şerbet

Ü

Üzüm

Z

Zerde :

Bir çeşit şekerli pirinç peltesi.

Zeytin

Zeytin yağlı kızartma

INDEX

A

Abajur 218
Atkı 200
Avize 33,45,180
Ayna 261

B

Bakraç 13
Balık 168
Basma Entari 95
Başörtü 20,91,125,170,265
Bataniye 27

Beyaz Örtü 150,176
Beyaz Perde 295,298
Bıçak 215

Bilezik 32
Bluz 177
Boyunbağı 37,136,266

C

Canfes 168,191,218
Ceket 291
Cübbe 19,168,265,287
Cüzdan 231

Ç

Çakşır 13
Çan 156
Çanta 172
Çarık 88
Çarşaf 18,144,222,245
Çatal 181,215
Çatki 252
Çay 181,182
Çay Fincanı 182
Çorba 107,249
Çörek Otu 290

D

Darbuka 94,217
Dolap 230
Dolma 146
Düdük 217
Dümbelek 217,241

E

Ekmek 187
Eldiven 172
Elmas 31,101,223
Endam Aynası 115
Entari 27,32,95,176,177
Esvap 27,91,144,280
Etek 177,190

F

Farbala 32
Fener 26,158,218,238,258,259,263,295
Ferace 27
Fes 88,105,112,115,226,269,272,296
Fincan 22,95,108,296
Fondan 159

G

Gecelik 190,124,265
Gecelik Takkesi 36
Gerdanlık 32
Gömlek 6,225,288,291
Gülebdan 177
Gülsuyu :177
Gümüş Ayna 188
Gümüş Hançer 289
Gümüş Kemer 32
Gümüş Sahan :188
Gümüş Şamdan 211

H

Halı 194,234
Hançer 119
Harmani 47,152,199
Hasır 95,159,234,257
Hasır İskemle 158,159,162
Havlu 217
Havyar 178
Helva 94
Hırka 177,252
Horoz Şekerleri 204
Hotoz 31,190

I
İhlamur 159,193

i
İngiliz saatleri 119

İskarpın 32

İskemle 204,211

K

Kağıt Fener 95,234

Kahve 107,108,114,123

Kalem 84

Kalemtraş 120

Kallâvi 14

Kandil 162

Kanun 48

Karpuz 84

Karyola 215

Kaşağı 29,119

Kavun 84

Keçiboynuzu 84

Kese 231

Kibrit 95,104,149

Kitap Ciltleri 119

Koltuk 88,120,128,172,195,215,292,299

Konsol 27,115,211,223

Kova 83,257,291

Köşelik 29

Krep 269

Kundura 125

Kurşun Kalem 111,113

Kuruyemiş 84

Kuşak 82,252

Kuzu Kızartması 94

Küfe 84

Külbastı 290

Küpe 32

L

Lamba 209,296,298

Lâta 111

Limonata 237

M

Mangal 80,108,110,152,158,169,190,205,296

Masa 80,115,120,128,178,238

Maşrapa 238

Mendil 88,95,171,194,226,237
Mercan Küpe 164,168,191,218
Minder 27,104,105,133,176,200,211,225,230,234
Mintan 47,212
Mum 150,152,162,163,169,176,258
Muşamba 215

N

Namaz Bezi 169
Namaz Örtüsü 35
Nargile s:48,108,123
Ney s:48

Ö

Önlük s:20,229

P

Palto s:295
Pantolon s:37
Pastıka Örtü 200
Pastıka Perde 190,229
Peçe 172,222
Pelerin 222
Peşkir 20
Peştemal 296
Petrol lambası 19,158
Peynir 146,182
Pilav 94,216
Piyano 33,70,92,157,172,174,182,193,215,218,239,259,265,267,287,291
Piyano İskemlesi 174
Potin 251
Pösteği 152

R

Raf 158,167,204
Rahle 176,230

S

Sabun Kesesi 110
Sahan 215
Sakız 84
Sandalye
Sarık 14,95,111,131,168,226,265,269,294
Sarmısak 182,212
Sarmısaklı Cacık 90
Saz 24,232,239
Seccade 163,218,254,294
Sedir 27,249

Setre 116
Sigara İskemlesi 29
Sigara Tabakası 149
Sineklik 84
Sini 215
Soba 299
Soğan 182,212
Söğüş 146
Sütlü Kahve183

Ş

Şal 110,269
Şalvar:46
Şam Hırkası 36,230
Şapka 69
Şerbet 217
Şilte 169

T

Tabak 215,296
Tabla 22,104
Takke 152,230,252
Takunya 13,238,254
Tef 48,94,194,224,239,297
Tepsi 95,131,167
Terlik:46,251,265
Tesbih 35,81
Testi 88
Tulumba 88
Tülbent 84,158

U

Ut 45,479,239

Ü

Üzüm 84

Y

Yastık 27
Yaşmak 46
Yatak 162
Yazma Örtü 13,90,165
Yeldirme 18,127,131,125,265,165,166,172,213,222
Yelek 37,225
Yelpaze:46
Yorgan 225,252
Yüzük 32

Z

Zerde 216

Zerzevat Sepeti 58,107,151,297

Zeytin 146,159,181

Zeytin Yağlı Kızartma 90

Zillimaşa:94,194,217

Zurna 94,217

Zümrüt 32

Zümrüt Küpe 223,236

Zümrüt Yüzük 236

KAYNAKÇA :

Enginün, Doc. Dr. İnci . Halide Edib Adıvar'ın Eserlerinde Doğu – Batı Meselesi.
İstanbul, Edebiyat Fakültesi Matbaası ,1978.

Kabaklı , Ahmet. Türk Edebiyatı c.III ,Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları

Büyük Türk Klasikleri c XI

Meydan Larouse Ansiklopedisi

Büyük Britanica Ansiklopedisi

NOT : Halide Edib Adıvar'ın “ Sinekli Bakka” isimli romanındaki maddi unsurlar, Atlas Kitabevi tarafından 1996 tarihinde yayınlanan 48. baskı esas alınarak hazırlanmıştır.